

En dat is bij de gebruikelijke afsluiting van de rekening-courant per drie maanden of per halfjaar, *niet* het geval.

De schrijvers mogen wat spotten van wege het geringe nut, dat de beperking meebrengt, zij zijn gebonden aan den duidelijken tekst van de wet.

Voor de gewone geldleeningen wordt dit dan ook door allen aanvaard; maar in Frankrijk, waar litteratuur en rechtspraak dikwijls meer voeling houden met de praktijk dan bij ons, heeft men reeds spoedig beslist, dat artikel 1154 van den Code niet geldt voor rekening-courant verhoudingen. In Nederland kon men zoover niet komen; en de schrijvers, en de beslissingen van de Rechtbanken en Hoven, achtten artikel 1287 toepasselijk ook bij rekening-courant verhoudingen. Immers ook daar gaat het om rente over „vervallene interessen van hoofdsommen”. De gebruikelijke wijze van berekening der interessen is dus ongeoorloofd, daar over die interessen, over korter tijd dan een jaar vastgesteld, weder rente wordt berekend.

Tot dat dan op 1 Mei 1924 ons hoogste rechtscollege heeft gesproken, en de zaak voor goed heeft uitgemaakt.

Hoe, hebben wij reeds vermeld: de praktijk is gesanctioneerd.

Maar hoe kon de Hooge Raad dat doen?

De redeneering was als volgt: — en wie dat wenscht moge die redeneering aan bovenvermelde geschiedenis en inhoud van de wet toetsen! — artikel 1287 heft de vroeger gegolden hebbende uitsluiting van de verschuldigdheid van interessen op interessen op, maar beperkt tegelijkertijd de mogelijkheid om die renten te bedingen, tot het geval, dat de interessen, waarover rente loopt, tenminste over een jaar verschuldigd zijn.

Met die beperking van de toegekende vrijheid is uit den aard der zaak niet bedoeld, het scheppen van een (ook vroeger onbekend) verbod om ter beschikking gekomen interessen, ook al waren zij niet over een vol jaar verschuldigd geweest, als nieuw kapitaal vruchtdragend te maken; de bepaling dient slechts om te voorkomen dat in korter dan jaarlijkse termijnen vervallen interessen, indien niet betaald, geacht zouden worden deel van het kapitaal, dat ze had voortgebracht, te zijn gaan uitmaken en diensgevolge, als met dat kapitaal vereenigd, op hun beurt rente zouden voortbrengen. Zoodanige voeging van interessen bij het kapitaal kan niet worden aangenomen bij halfjaarlijkse afsluiting van een rekening-courant en het plaatsen van het saldo (waarin de rente is opgenomen) als eerste post op de nieuwe rekening.

Immers, „bij de bijzondere wijze van verrekening der kapitalen, als posten in een rekening-courant opgenomen, en meer nog, bij de gebruikelijke wijze van berekening en verrekening der interessen, wederkeerig door partijen verschuldigd, kan niet gezegd worden, dat het in het saldo der rekening opgenomen, ten laste van een der partijen komende overschot van rente, daardoor wordt gevoegd bij het kapitaal, dat die rente heeft voortgebracht!”

Mitsdien mocht het Hof, zonder artikel 1287 van het Burgerlijk Wetboek te schenden, beslissen, dat partijen gebonden waren aan haar overeenkomst, betreffende tijdstippen van afsluiting der rekening-courant, en den invloed, daardoor uitgeoefend op de berekening der interessen, ter zake van die rekening verschuldigd.

Of deze beslissing *wettelijk* juist is? De lezer moge zelf oordeelen.

Maar de praktijk zal het zich volgaarne voor gezegd houden.

NORMALE KOSTPRIJS

Onder bovenstaanden titel komt in het Mei-nummer van dit Maandblad van de hand van den Heer Dyrbye een belang-

wekkend artikel voor, waarin de schrijver uiteenzet op welke wijze men z.i. het begrip „normale kostprijs” dient op te vatten en hoe men dezen dient te bepalen.

Met eenige zijner beschouwingen kan ik het echter niet geheel eens zijn, hetwelk ik in het volgende zal pogen uiteen te zetten.

Waar de Heer D. constateert, dat de verschillende deskundigen het begrip „normale kostprijs” niet allen op dezelfde wijze definiëren, geeft hij zelf in het geheel niet aan, wat hij onder „als normaal aan te merken arbeidstijden en arbeidsprestaties” en onder „normale belasting der machines” verstaat.

Bedoelt de heer D. hiermede „normaal” in den zin van: „wat bij vroegere gelegenheden *gemiddeld* is behaald”, dan wel het maximum „dus hetgeen als alles op de volkomenste wijze geschiedt, bereikbaar is?” (Omschrijvingen van Prof. Volmer in diens artikel „Rondom het Vraagstuk van den kostenden prijs” in de „N. V.” van 15 Febr. j.l.).

Bedoelt de Heer D. het eerste, dan zie ik geen verschil van zijn begrip „normale productie” met dat, hetwelk uit de door den Heer D. aangehaalde definities van K. G. Simon en Prof. Volmer is te construeeren, daar dan ook dit laatste bedoelt te zijn: de productie bij het zoo economisch mogelijk gebruik van alle productiemiddelen.

Waarschijnlijk bedoelt de Heer D. echter met normaal: de maximum prestatie; zijn normale kostprijs slaat dus dan op het geval, dat bij vele ondernemingen niet voortdurend zal voorkomen n.l. dat alle productiemiddelen hun maximum capaciteit hebben bereikt, dus de bedrijfscoëfficiënt van alle onderdeelen v/h bedrijf gelijk is aan één (1).

Bij een lagere bedrijfscoëfficiënt zou dan z.i. niet van een normale productie gesproken mogen worden, ook al zou deze lagere bedrijfsdrukke in de desbetreffende onderneming regel zijn.

De Heer D. wil dus blijkbaar in elke onderneming, welke ook de meest voorkomende bedrijfsdrukke is, zijn „normalen” kostprijs berekenen, welke dan gebaseerd is op een maximale bedrijfsdrukke en een zoo economisch mogelijk gebruik van alle productiemiddelen, terwijl hij dan het verschil tusschen dezen kostprijs en de werkelijk gemaakte kosten wil vaststellen.

Dit verschil zal veroorzaakt kunnen worden door 1°. het verschil in de bedrijfsdrukke 2°. het verschil in de economie van het bedrijf 3°. verandering in het prijsniveau (bijv. van materialen).

De Heer D. geeft nu niet aan, hoe hij deze verschillen elk afzonderlijk en dan nog voor elk in zijn onderdeelen wil vaststellen.

M.i. zal nu bij zijne methode moeilijk de resultaten, door de drie genoemde invloeden op den kostprijs uitgeoefend, tot uitdrukking kunnen worden gebracht.

De Heer D. beweert zelf, dat de schade door te lage bedrijfsdrukke *en/of* (cursiveering van mij) oneconomische productie, voor zoover het de constante kosten betreft, voorgesteld zal worden door hetgeen men „verlies door minder dan normale productie” noemt; waaruit m.i. reeds blijkt, dat hij de verschillen in de resultaten veroorzaakt door te lage bedrijfsdrukke en oneconomische productie, niet gescheiden houdt.

Naar mijn meening is daarom dan ook boven zijn methode te verkiezen de methode der Standaardkosten, zooals Prof. Volmer deze in zijn bovengenoemd artikel in de „N. V.” heeft uiteengezet.

Bij deze methode toch, berekent men voor alle bedrijfsdrukken de z.g. Standaardkosten, waarmede men bereikt, dat men 1°. het verschil in resultaat door het voorkomen van verschillende bedrijfsdrukken kan vaststellen 2°. voor elke bedrijfsdrukke het verschil van de Standaardkosten met de nacalculatie kan vaststellen, terwijl daarbij voor elk onderdeel der calcu-

latie de oorzaken der afwijking kunnen bepaald worden 3°. door middel van indexcijfers den invloed van de prijswijziging kan uitschakelen.

Volgens Prof. Volmer hebben echter deze Standaardkosten alleen geldigheid voor een vaststaande organisatie, werkend naar vaststaande procédés en wel omschreven arbeidsmethoden. Voor ouderwetsch georganiseerde ondernemingen zal men dus deze methode niet kunnen gebruiken (dit geldt echter evenzeer voor de methode van den heer D.), daar Standaardarbeidstijden enz. hier niet bekend zijn.

M.i. zal men dus hier op de gebruikelijke normale kostprijsberekening moeten terugvallen, terwijl men dan verder voor elke onderneming dient na te gaan, hoever men met het vaststellen van het oneconomisch gebruik van een of ander onderdeel der productie zal kunnen gaan; m.a.w. men zal met de gegeven middelen voor elke onderneming zoo nauwkeurig mogelijk dienen na te gaan, wat men tot „kosten” en wat men tot „onkosten” zal mogen rekenen.

In het betoog van den Heer D. is verder niet duidelijk, hoever hij, bij het door onderling overleg vaststellen van den norm, gaat met de bepaling van de tot eenzelfde bedrijfstak behorende ondernemingen; geeft hij deze een plaatselijk, dan wel een nationaal, of zelfs een internationaal karakter?

Dit laatste ligt in de lijn van zijn betoog, daar men toch moeilijk „de op een zeker tijdstip meest economische productieomstandigheden en organisatie” zal kunnen vaststellen, en dus van een „norm” zal mogen spreken, waar men niet ook de misschien zooveel beter georganiseerde en technisch op hooger peil staande ondernemingen in het buitenland mederekent.

Daar men dan echter voor elk onderdeel in het bedrijf nog steeds niet den „norm” zal hebben gevonden (immers, alle ondernemingen zullen één of meer van de meest economische productieomstandigheden kunnen bezitten, maar zeer waarschijnlijk nooit alle tegelijk), zal men, op de gegeven wijze voortgaande ten slotte komen tot een „norm” van een theoretisch bedrijf, dat alle moderne uitvindingen heeft toegepast, dat de wetenschappelijke bedrijfsleiding zoo streng mogelijk heeft doorgevoerd, dat de gunstigst mogelijke vestigingsplaats heeft, het goedkoopst crediet, de beste leiders enz. (hoe wil de Heer D. de waarde der „internal economics” bijv. betere leiders, in cijfers uitdrukken?), terwijl men dan ten slotte nog de mogelijke voordeelen, die de horizontale en verticale concentratie voor een onderneming kan medebrengen, in aanmerking zou kunnen nemen!

Maar dan wordt het m.i. ook onzin, de afwijkingen van zoo'n berekenen „norm” met de verhoudingen van een bepaalde onderneming te willen vaststellen, daar de betekenis daarvan voor de betrokken onderneming geheel problematisch zou zijn. Men zou dan, om het eens overdreven (en ook niet geheel juist) voor te stellen, ten slotte komen tot den „normalen” kostprijs van een „Ford”, waar men dien van een „Spijker” zou willen berekenen!

Bovendien vergeet m.i. de Heer D. dat, wat de meest economische productieomstandigheden en organisatie op een zeker tijdstip voor de ééne onderneming kan zijn, dit nog in het geheel niet behoeft te zijn voor een andere van dezelfde grootte in den zelfden bedrijfstak, terwijl hierbij ook nog verschillende andere invloeden een rol kunnen spelen.

Zoo zal bijv. uit een rentabiliteitsoogpunt voor een onderneming, die met onvoldoende middelen werkt, een huurpand beter kunnen zijn, dan een eigen pand, waar voor andere ondernemingen dit laatste weer is te prefereren; ook zal bijv. het uit een rentabiliteitsoogpunt goedkoopste kapitaal voor de positie van een onderneming niet altijd het voorzichtigste zijn.

Bovendien houdt de Heer D. in het geheel geen rekening met het bedrijfsoptimum, dat inhoudt, dat er voor elke onderneming

een punt bestaat, waarop het invoeren van nieuwe machines niet meer economisch wordt; voor eene bepaalde onderneming kan het werken met niet geheel moderne machines meer economisch zijn dan het werken met de modernste machines. Ook zal een kleine onderneming niet dezelfde productieomstandigheden en organisatie kunnen hebben als een groote onderneming; voor de kleine onderneming is het daarom m.i. van geen enkel belang het verschil in zijn economische werking met die van de groote onderneming, in zijn eigen kostprijscalculatie te verwerken.

Naar mijn meening is dus de „norm”, zooals de Heer D. zich deze voorstelt, niet te gebruiken; men zal m.i. voor elke individuele onderneming op wetenschappelijke wijze zooveel mogelijk eigen normen of Standaarden dienen vast te stellen. Men zal dus de meest economische productieomstandigheden en organisatie uitsluitend dienen te bezien uit het oogpunt van de eigen onderneming en men zal alleen dan van de ervaringen van andere ondernemingen (zoo deze ze zouden willen verstrekken!) gebruik mogen maken, als absoluut vaststaat, dat de omstandigheden, waaronder die resultaten zijn verkregen, ook in de eigen onderneming verkregen kunnen worden. L. B.

UIT EN VOOR DE PRAKTIJK

Red.: A. H. GRONDEL, ABR. MEY, JAMES POLAK

In deze rubriek worden elke maand een of meer opgaven gepubliceerd, waarvan ieder abonné de uitwerking aan de redactie kan inzenden.

De oplossingen moeten vóór den 25sten der maand, volgend op die, waarin de opgave is gesteld, worden toegezonden aan den rubriekredacteur, wiens naam bij de desbetreffende opgave werd vermeld. Ze worden beoordeeld onder de initialen van den inzender (wiens naam en adres op het werk moeten zijn vermeld) of onder door hem te geven motto.

Op het couvert te schrijven „Oplossing”.

Het papier slechts aan een zijde te beschrijven. Losse vellen papier aan elkaar hechten.

Voor werkstukken welke men terugverlangt, gefrankeerd couvert bijvoegen.

Voor elke opgave worden punten gegeven (maximum 10). Hij of zij, die het hoogste aantal punten voor 6 uitwerkingen verkrijgt, ontvangt van den uitgever een boekwerk, betrekking hebbende op het vak. — Zij, die eenmaal een prijs ontvingen, blijven verder buiten mededinging.

OPGAVE No. 6

(Uitwerkingen aan James Polak, Mauritsweg 13b, Rotterdam)

Een voorloopig onderzoek in de boekhouding der N.V. „Motrex”, fabriek van elektrische motoren, heeft U tot de overtuiging gebracht, dat deze sedert de oprichting der N.V. tot heden op eene wijze is gevoerd, die U noch wat de inrichting, noch wat de uitvoering betreft, kan voldoen. Weliswaar was ze in zoo ver in orde, dat steeds kloppende proefbalansen en in aansluiting daarop Balansen en Winstrekeningen zijn opgesteld, doch — afgezien van de indeeling der verschillende boeken — hebt U door steekproeven bevonden, dat jaar in jaar uit zeer willekeurig posten op de één of andere rekening geboekt zijn, dat de kostprijsberekening niet op een juiste basis berust, dat aan de inventarisatie niet de noodige zorg besteed is en dat de afschrijvingen uitsluitend zijn vastgesteld in verband met de bedrijfsresultaten.

Tot het veronderstellen van fraude hebt U geen aanleiding gevonden. Het lagere kantoorpersoneel is niet ongeschikt tot het accuraat bijhouden der boeken mits het daartoe juiste instructies en voorlichting op principieele punten ontvangt.

In opdracht van Commissarissen hebt U daarop eene geheel nieuwe inrichting ontworpen, welke per 1 Januari 1925 zal